

Izabela Motowilczuk

magister administracji, były wieloletni inspektor kontroli gospodarki finansowej w regionalnej izbie obrachunkowej, autor licznych publikacji z zakresu finansów i rachunkowości jednostek sektora publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem samorządowych jednostek organizacyjnych

Główny księgowy

w jednostkach sektora publicznego

Wstęp

W państwowych i samorządowych jednostkach organizacyjnych należących do sektora publicznego **musi być zatrudniony pracownik na stanowisku głównego księgowego**. Główny księgowy to jedna z najważniejszych osób w kierownictwie jednostki.

Główny księgowy jednostki sektora finansów publicznych to osoba, której kierownik jednostki powierza obowiązki i odpowiedzialność w zakresie prowadzenia rachunkowości jednostki. Ponadto do jego obowiązków należy wykonywanie dyspozycji środkami pieniężnymi oraz wstępna kontrola prawidłowości operacji gospodarczych i finansowych.

W strukturze organizacyjnej jednostek sektora finansów publicznych stanowisko głównego księgowego jest **zaliczane do stanowisk kierowniczych**. Wiąże się to z dodatkowymi wymaganiami stawianymi osobom je zajmującym. Oprócz specjalistycznego wykształcenia i praktyki zawodowej od głównego księgowego wymaga się także niekaralności i nieposzlakowanej opinii. W dużej mierze to od niego zależy prawidłowe i zgodne z prawem funkcjonowanie jednostki oraz właściwe dysponowanie środkami publicznymi.

Przepisy dotyczące zatrudniania i wykonywania obowiązków przez głównych księgowych stosuje się także do głównych księgowych budżetu państwa oraz budżetów JST (skarbników).

W e-booku omówiono **wymagania** stawiane pracownikom zatrudnionym w jednostkach na stanowiskach głównego księgowego i skarbnika. Omówiono także **obowiązki i uprawnienia**, z jakich mogą korzystać przy ich wykonywaniu. **Z opracowania można dowiedzieć się m.in.:**

- na czym polega w praktyce wykonanie obowiązku zatrudnienia głównego księgowego w jednostkach i jakie są od niego wyjątki,

- na podstawie jakich umów mogą być zatrudniani główni księgowi,
- jakie wymagania powinni spełniać kandydaci na stanowiska głównych księgowych w różnych jednostkach organizacyjnych,
- jakie obowiązki z zakresu rachunkowości i gospodarki finansowej kierownik jednostki może przekazać głównemu księgowemu,
- jak skutecznie przekazać obowiązki głównemu księgowemu i pracownikom komórki księgowości,
- w jaki sposób powinna być prawidłowo – krok po kroku – wykonywana wstępna kontrola operacji gospodarczych i finansowych, w tym także w przypadku utworzenia samorządowego CUW,
- jaką pozycję zajmuje główny księgowy w strukturze organizacyjnej jednostki i jakie są tego konsekwencje dla wykonywania powierzonych mu obowiązków,
- w jaki sposób należy zorganizować pracę księgowości pod nieobecność głównego księgowego.

Poza tym **osobno zostały omówione szczególne uregulowania dotyczące skarbników JST**, odnoszące się do ich:

- kwalifikacji,
- obowiązków w zakresie rachunkowości i gospodarki finansowej JST, przekazywanych im przez kierowników jednostek,
- obowiązków w zakresie kontrasygnowania czynności prawnych.

Wszystkie zagadnienia omówione w e-booku zostały zilustrowane **licznymi przykładami z praktyki (około 50)**. Znalazły się w nim także odpowiedzi na pytania zadawane w mediach społecznościowych dedykowanych służbom księgowym.

W publikacji umieszczono również **wzory** m.in.:

- zakresów obowiązków głównych księgowych i skarbników JST w obszarach rachunkowości oraz gospodarki finansowej,
- upoważnień imiennych dla pracowników jednostek do zastępowania głównych księgowych,
- upoważnień imiennych do kontrasygnowania czynności prawnych w imieniu skarbnika JST.

1. Obowiązek zatrudnienia głównego księgowego

Jednostki organizacyjne zaliczane do sektora finansów publicznych muszą mieć głównego księgowego (art. 54 ust. 1 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych; dalej: uofp).

Nie każda osoba może zostać głównym księgowym jednostki sektora finansów publicznych, w przeciwieństwie do księgowych sektora prywatnego, gdzie można nim być bez konieczności spełnienia jakichkolwiek ustawowych warunków.

Głównym księgowym jednostki sektora finansów publicznych jest pracownik, któremu kierownik jednostki powierza obowiązki i odpowiedzialność w zakresie:

1) prowadzenia rachunkowości jednostki;

2) wykonywania dyspozycji środkami pieniężnymi;

3) dokonywania wstępnej kontroli:

- zgodności operacji gospodarczych i finansowych z planem finansowym,
- kompletności i rzetelności dokumentów dotyczących operacji gospodarczych i finansowych.

Przepisy odnoszące się do głównego księgowego stosuje się także odpowiednio do głównego księgowego budżetu państwa, głównego księgowego części budżetowej i skarbnika (głównego księgowego budżetu JST).

Obowiązek zatrudnienia głównego księgowego mają wszystkie jednostki organizacyjne zaliczane do sektora publicznego, wymienione w art. 9 uofp.

PRZYKŁAD 1

Główna księgowa jednostki budżetowej z dnia na dzień odeszła z pracy. Kierownik powierzył czasowo wykonywanie jej obowiązków inspektorowi ds. księgowości budżetowej, przyznając mu dodatek specjalny. Stan ten trwa już ponad pół roku. Kierownik nie zamierza ogłosić naboru na to stanowisko, bo oszczędza na wynagrodzeniach. Płaci tylko jedną pensję – inspektora ds. księgowości budżetowej, która nawet z dodatkiem specjalnym jest niższa niż pensja byłej głównej księgowej. Czy jednostka budżetowa może działać bez głównego księgowego?

Nie, jednostka budżetowa nie może funkcjonować bez głównego księgowego.

Po pierwsze, stanowisko głównego księgowego musi być przewidziane w regulaminie organizacyjnym jednostki. Po drugie, stanowisko to musi być obsadzone przez osobę spełniającą wymogi z art. 54 ust. 2 uofp. Za zatrudnienie głównego księgowego odpowiada kierownik jednostki.

Może się zdarzyć, że na skutek różnych nieprzewidzianych okoliczności stanowisko to czasowo pozostanie nieobsadzone. W tym czasie obowiązki głównego księgowego mogą być powierzone innym pracownikom jednostki. Jednak jest to stan przejściowy,

który może trwać tylko w czasie koniecznym do znalezienia kandydata spełniającego wszystkie wymagania. Jeśli po odejściu głównego księgowego kierownik jednostki zorientował się, że obsada księgowości jest nadmierna w stosunku do potrzeb i możliwości jednostki, to powinien przede wszystkim ustalić, jaki stan zatrudnienia jest konieczny. Trzeba przy tym wziąć pod uwagę, że jednostka budżetowa musi zatrudniać głównego księgowego. Należy więc albo awansować na to stanowisko jednego z dotychczasowych pracowników (tzw. awans wewnętrzny), albo ogłosić wolny nabór i przyjąć do pracy taką osobę. Po ocenie zakresu obowiązków na stanowisku głównego księgowego można ewentualnie podjąć decyzję o zatrudnieniu w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Od ogólnej zasady obowiązkowego zatrudnienia księgowego przez jednostkę sektora publicznego jest jeden **wyjątek**. Dotyczy on samorządowych centrów usług wspólnych (CUW). Głównego księgowego nie zatrudnia się w jednostkach obsługiwanych przez samorządowe CUW, utworzone na podstawie:

- art. 10a ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (dalej: ustawa o samorządzie gminnym),
- art. 6a ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (dalej: ustawa o samorządzie powiatowym),
- art. 8c ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (dalej: ustawa o samorządzie województwa),

jeżeli jednostka obsługująca zapewnia realizację zadań głównego księgowego przez osobę spełniającą wymogi z art. 54 ust. 2 uofp.

Na mocy ww. przepisów ustaw samorządowych może być zapewniona wspólna obsługa administracyjna, finansowa i organizacyjna – w tym także obejmująca obowiązki z zakresu rachunkowości. Obsługą mogą być objęte:

- samorządowe jednostki organizacyjne zaliczane do sektora finansów publicznych (są to nieposiadające osobowości prawnej jednostki budżetowe i samorządowe zakłady budżetowe),
- samorządowe instytucje kultury,
- inne samorządowe osoby prawne zaliczane do sektora finansów publicznych, utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego.

PRZYKŁAD 2

Samorządowa instytucja kultury ma zostać przyłączona do CUW powiatowego. Jej dyrektor nie chciałby jednak całkowicie pozbawić się wpływu na sprawy finansowo-księgowe. Czy jest możliwe, aby po przystąpieniu do CUW pozostać w instytucji pracownika na stanowisku głównego księgowego?

Tak, jest taka możliwość, pod warunkiem że instytucja nie przekaze do CUW obowiązków z zakresu rachunkowości.

Powiatowe instytucje kultury mogą przystępować do CUW na podstawie porozumienia zawartego między instytucją a CUW, po uprzednim zgłoszeniu tego zamia-